

HUMANITAS

KADERORGAAN VAN DE
VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

TIENDE JAARGANG No. 2

APRIL 1955

CENTRAAL BUREAU „HUMANITAS”
VONDELSTRAAT 61 — AMSTERDAM

HOOFDREDACTIE: MEJ. M. DIJKSTRA

Sectie Reclassering: P. E. Hutte

Sectie Gezinsverzorging: Mevr. H. J. Roes

Sectie Kinderbescherming: Mevr. mr. M. Rood-de Boer

Redactiesecretaris: H. van Schaaik

Medewerkers:

J. Boetje, mr. L. A. Donker, P. Faber, mr. R. Friedman—
v. d. Heide, dr. F. Grewel, mej. mr. dr. Joh. Hudig, dr. J.
P. van Praag, Ph. H. van Praag, prof. dr. G. Th. Kempe,
D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg jr., mej. mr. P. G. Prins,
dr. A. Querido, mr. B. v. d. Waerden, M. de Vries e.a.

Adres Redactie en Administratie:

Vondelstraat 61 - Amsterdam-W. - Telefoon 89786

Giro 582000

Oplage: 2500 — Abonnementsprijs: f 5,— per jaar

INHOUD

	blz.
Mej. L. Hijmans, Sociale planning in de ontwikkelingsgebieden (2)	21 ✓
Herdenking kindervetten	26 ✓
L. H. M. de Braconier, dra. psych., Enige opmerkingen over de observatie van het moeilijke kind	27 ✓
Kinderbeschermingsliteratuur	30 ✓
J. v. d. Spek, Het leven door een reclasseringsbril	31 ✓
Het Nederlandse gevangeniswezen in de jaren 1945 t/m 1953 (boek- bespreking)	32 ✓
Al lezend trok onze aandacht (recl.)	33 ✓
D. Heroma—Meilink, Opleiding en levensbeschouwing	34 ✓
Een gevaarlijk kind (boekbespreking)	36 ✓

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Mr. B. v. d. Waerden, vice-voorzitter
C. M. Swiebel, secretaris
dr. L. I. de Winter, penningmeester
M. Dijkstra
J. Landman
H. Ploeg jr.
Drs Ph. v. Praag
E. Veuger
erelid P. C. Faber

CENTRAAL BUREAU:

Vondelstraat 61, Amsterdam.
Mej. M. Dijkstra, directrice
Spreekuur: Vrijdag van 11—12 uur
Telefoon: K. 20 - 89786

Sociale planning

in de

ontwikkelingsgebieden

II

Organisatie in verband met de sociale planning

In het vorige artikel hebben wij de algemene achtergrond van economische en sociale ontwikkelingsplannen in de zogenaamde ontwikkelingsgebieden bekeken. Daarbij hebben wij geconstateerd dat hier een taak ligt voor Rijks- en lagere Overheid en voor het particulier initiatief. Wat betekent dit in de praktijk voor de sociale planning? Allereerst dient opgemerkt dat de „sociale planning” méér omvat dan de opbouw van het specifieke maatschappelijk werk — in feite wordt hieronder begrepen alles wat te maken heeft met het sociale leven van de mens. In het kader van de sociale planning wordt dan ook gedacht aan voorzieningen op sociaal-hygienisch, sociaal-cultureel (en -paedagogisch) en maatschappelijk terrein.

Op *Rijksniveau* betekent dit dat bij de planning een groot aantal Departementen betrokken is. Er werd een Interdepartementale Commissie gevormd, waarin maar liefst tien departementen vertegenwoordigd zijn. In deze Commissie worden uiteindelijk de ingediende plannen gezamenlijk bekeken en wordt t.a.v. die plannen het overheidsbeleid gecoördineerd. Maar vóór het zover is dat de plannen in deze Commissie bekeken worden, moet zich nog heel wat afspelen „op lager niveau”. De Rijks-overheid heeft nl. begrepen dat het onjuist — en ook niet mogelijk — zou zijn, als een ambtelijke commissie in Den Haag zonder meer zou moeten oordelen over plannen voor allerlei zeer uiteenlopende activiteiten in plaatsen als bv. Noordwolde, Ter Apel, Emmercompascuum, Vroomshoop, Enkhuizen, Etten-Leur, Boxmeer en Gennepe!

In ons vorige artikel hebben wij gesproken over het belang van het streekeigene en over de grote verschillen tussen de betreffende gebieden onderling en tussen de dorpen en buurtschappen binnen elke streek. Wij hebben gesproken over het mobiliseren van wat in het bestaande tot nieuw leven en tot nieuwe vormgeving kan worden gebracht, met behoud van de eigen wortels in plaats en streek. Dit houdt in dat de sociale plannen van binnen-uit moeten groeien, door de bevolking zelf „gedragen” moeten worden — en niet van buiten-af mogen worden opgelegd. Daarom ook werd het zwaartepunt van de beoordeling en coördinatie van alle sociale plannen van het Rijk verlegd naar de *Provincie* en werd door de Minister van Maatschappelijk Werk (in overleg met de andere leden van de Interdepartementale Commissie) aan de Col-

leges van Gedeputeerde Staten in die provincies waar zich ontwikkelingsgebieden bevinden, verzocht provinciale plancommissies in te stellen.

Deze commissies zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de provinciale overheid en het particulier initiatief, uit deskundigen op allerlei terreinen — zo representatief mogelijk verdeeld naar functionele organisatie en naar levensbeschouwing. Ieder die ons ingewikkelde, in-zich-zelf-verdeelde sociale leven kent zal begripen hoe moeilijk het is een dergelijke commissie samen te stellen, zo dat ieder tevreden is, en haar dan ook nog doelmatig te laten functioneren!

Voor al de combinatie: representatief + deskundig is buitengewoon moeilijk tot stand te brengen als men de commissie toch klein genoeg wil houden om een praktisch werk-college te kunnen zijn en geen Poolse Landdag.

Is dit college eenmaal opgezet, dan kunnen dus de ideeën en plannen binnenvloeien. Het is de taak van de provinciale commissie (verdeeld in werkgroepen of secties voor verschillende terreinen zoals: gezondheidszorg, onderwijs, jeugdwerk, maatschappelijk werk en maatschappelijk opbouwwerk e.d.) al die plannen naast elkaar te leggen en zowel op individuele doelmatigheid en urgentie, als op onderlinge functionele en geografische coördinatie te bezien. Na gedachtenwisseling, nadere uitwerking en eventueel overleg met de initiatiefnemers, wordt dan uit de meest urgente projecten, voor zover deze „rond zijn” (d.w.z. rijp voor uitvoering) een „jaarplan” samengesteld, dat met het advies van de commissie bij Gedeputeerde Staten wordt ingediend. Gedeputeerde Staten bekijken het geheel nog eens vanuit een oogpunt van provinciaal beleid en sturen het plan dan op hun beurt in ter behandeling in de Interdepartementale Commissie. Uiteraard geldt deze ingewikkelde procedure alleen voor die plannen die bijzondere financiële steun behoeven om van de grond te kunnen komen — en dat is maar goed ook, want anders zou de normale ontwikkeling voor deze gebieden worden tegengehouden, in plaats van gestimuleerd!

Maar toch... het is een lange weg, die een plannetje voor een dorps huis, een extra sportveld of voor de aanstelling van een extra maatschappelijk werk-kracht, moet afleggen vóórdat er uitzicht is op wat extra steun om op gang te komen. Een lange en moeilijke weg, maar klaarblijkelijk de enig juiste in onze Nederlandse verhoudingen, als men werkelijk de verantwoordelijkheid voor een gezonde planning-van-onder-af wil leggen daar waar de situatie van streek en plaats in zijn geheel is te overzien... mits — en nu komt het: mits het *plaatselijk en regionaal particulier initiatief* haar taak ziet en aan kan! Want daar ligt de eerste trede van de ladder, die eindigt bij het Rijks-overheidsbeleid in de Interdepartementale commissie en niet alleen de eerste trede van het sociaal plan, maar ook de grond, de basis, waarop de ladder rust en waarop de resultaten van het planning-proces: de mogelijkheden om tot uitvoering over te gaan, uiteindelijk in hun volle zwaarte neerkomen.

Ontwikkelingsproblemen van het maatschappelijk werk

Bepalen wij ons tot de functie van het maatschappelijk werk en het maatschappelijk opbouwwerk in dit verband, dan zien wij dat het particulier initiatief hier voor zeer grote moeilijkheden staat. Gedeeltelijk waren die moeilijkheden er al — zij zijn er in geheel Nederland, hier wat meer en daar wat minder — en in het bijzonder in deze plattelandsgebieden, waar ook op het gebied van organisatie en werkwijze van het maatschappelijk werk een grote achterstand bestond. De zo noodzakelijke groei van binnen-uit is nog maar nauwelijks begonnen en wat tot stand is gekomen heeft over het algemeen nog niet de eigen vormen gevonden: men zoekt zich een weg door vallen en opstaan, ofwel door aan te leunen tegen bestaande voorbeelden in het zo anders gestructureerde „moderne Westen des lands”.

En nu komen dan die grote bedragen voor „maatschappelijk werk in de ontwikkelingsgebieden” op de Rijksbegroting en die provinciale plancommissies (in Overijssel is de commissie al aan 't werk en Drenthe en Friesland volgen binnenkort). De com-

missies zitten te wachten op initiatieven, op uitgewerkte plannen met toelichting en begroting, plannen die „rond” zijn, die passen in de plaatselijke situatie, in ’t geheel van de streek... en die „gedragen worden door het initiatief van de bevolking zelf”!

„De bevolking” en „het particulier initiatief” zijn abstracte begrippen voor een on-eindig gevarieerd samenstel van delen van één geheel. Binnen de verschillende terreinen van het maatschappelijk werk en binnen de verschillende groeperingen die zich hiermee bezig houden echter worstelt men wel algemeen met een aantal vraagstukken. Het is niet gemakkelijk de problemen, waarmee het maatschappelijk werk als functie in de samenleving van deze gebieden te kampen heeft, te analyseren.

Voor zover wij de situatie thans kunnen overzien kan men het totaal-beeld vanuit drie gezichtshoeken benaderen. Elk daarvan omvat weer verschillende aspecten, die om nadere bezinning vragen:

- 1e. Maatgevend voor de ontwikkeling van maatschappelijk werk-activiteiten in een bepaald gebied zijn de *behoeften* welke daartoe aanleiding zijn. In de betrokken gebieden is het welvaartspeil over het algemeen laag. Dit komt niet alleen tot uitdrukking in de financiële positie van individuele personen en gezinnen in grote gedeelten van de gebieden, doch ook in de woningtoestanden, de hygiëne, de voedingsgewoonten, de recreatie e.d. In verband hiermee is de norm voor materiële behoeften dikwijls lager dan die in meer welvarende streken — en moeilijk te peilen. Ook het niet-materiële behoeften-niveau op maatschappelijk- en cultureel terrein is dan niet gemakkelijk vast te stellen. Zolang het leven in een streek vrij statisch en traditioneel gebonden blijft, voldoen veelal de van oudsher bekende vormen van verenigingsleven en onderlinge hulpverlening voor het gevoel van de bewoners wel. Toestanden, waarin de buitenstaander vanuit andere normen allerlei onvolkomenheden herkent, die hem dringend naar betere voorzieningen doen zoeken, zullen door de bewoners zelf tegen „vreemde” inmenging beschermd worden. Maar met de — vaak schoksgewijze — veranderingen die, ook op de meest besloten gemeenschappen, overal inwerken, verliezen ook de oude vormen van „self-help” veel van hun functie. Het oude patroon wordt verstoord, men komt in aanraking met andere leef- en werkwijzen, met nieuwe instituten en het beeld dat men zich van de maatschappij had gevormd past niet meer in de werkelijkheid van vandaag en morgen. Men had nooit behoefte aan speciale mensen die tot dagelijks werk hebben het helpen van anderen. Maar doen deze functionarissen en de diensten, die hen aan ’t werk zetten eenmaal hun intrede op een bepaald practisch terrein, dan ontwaken ook andere behoeften aan meer systematische hulp. Men ziet meer dan vroeger om zich heen — en met andere ogen, men vergelijkt — wat vroeger gewoon en vanzelfsprekend was voldoet niet meer en nieuwe middelen bieden nieuw uitzicht. Een sprekend voorbeeld hiervan is de praktijk van de gezinsverzorging op het platteland. In streken waar geen enkele vorm van maatschappelijk werk tot ontwikkeling was gekomen, stelde men enkele gezinsverzorgsters te werk. Soms duurde het een poosje voordat deze vorm van hulpverlening in de gezinnen geaccepteerd werd, maar zodra de gezinsverzorging een gewaardeerde plaats bij de bevolking ging innemen, groeide geleidelijk ook de vraag naar en de openheid voor andere vormen van maatschappelijk gezinswerk en ook voor bredere activiteiten, als dorps- en buurthuiswerk.

Bij de opzet van het maatschappelijk werk in de praktijk zal men zich dan ook voortdurend moeten blijven realiseren dat men niet in de eerste plaats kan uitgaan van een objectieve vergelijking van de levensomstandigheden in de streek met die in andere, volgens moderne begrippen „meer-ontwikkelde” gebieden, maar dat de behoefte aan maatschappelijk werk vóór alles *een subjectieve beleving* is in het denken en doen van de mensen zelf. Dit kan tot consequentie hebben dat men, daar waar volgens objectieve normen en met het oog op de toekomst van de bewoners maat-

schappelijk werk noodzakelijk is, eerst de behoefte aan dat werk zal moeten wekken bij een zo breed mogelijke groep van die plaatselijke bevolking, d.w.z. dat men dan zal moeten trachten het beeld dat men heeft van zijn eigen samenleving te verscherpen, de elementen daarin die onherroepelijk tot spanningen aanleiding zullen geven in het licht te brengen — en ten aanzien van dit gehele proces het eigen verantwoordelijkheidsgevoel op te wekken en tot daden te brengen.

2e. Hierbij sluit nauw aan de vraag van *de werkmethoden* van het maatschappelijk werk in deze gebieden. Willen wij inderdaad waar mogelijk voortbouwen op de (al of niet latente) mogelijkheden, die in plaats en streek aanwezig zijn, dan kunnen wij niet zonder meer onze elders ontwikkelde activiteiten en methoden op deze gebieden „overplanten”. Voldoen oude vormen van onderlinge hulpverlening niet meer in de veranderde situatie, dan kunnen misschien nieuwe methoden gevonden worden om vanuit de oorspronkelijke geestesgesteldheid die aan het oude systeem zijn kracht gaf, nieuwe impulsen te wekken tot gezamenlijke activiteit die wel in de nieuwe situatie kan voldoen. Vaak zal invoering van voor de streek nieuwe werkwijzen nodig zijn, maar ook deze moeten zorgvuldig geënt worden, moeten een voedingsbodem vinden in de reacties van de mensen, bv. door verbinding met andere, meer op het plaatselijke groepsleven afgestemde activiteiten.

Er is op dit gebied nog niet genoeg gezocht en geëxperimenteerd, waar al maatschappelijk werk werd opgezet bleef dit veelal de taak van een enkele eenzame maatschappelijk werkster waarvan de bevolking zich rustig afzijdig kon houden als men dit wenste. Misschien moet de planning beginnen bij het bredere vlak van het plaatselijk groepsleven (groepswerk, dorps- en buurthuiswerk), voordat de beroepskracht zijn of haar intrede doet.

3e. Hiermee komen wij tenslotte op het derde aspect, dat van *de outillage, de organisatorische structuur* van het maatschappelijk werk. Het is kenmerkend voor vele van de betreffende streken, dat organisaties voor maatschappelijk werk vrijwel ontbreken, ofwel zeer zwak zijn (de gezinsverzorging vormt hierop langzamerhand een duidelijke uitzondering). Gespecialiseerde instituten ontbreken veelal geheel buiten de stedelijke centra (die zowel geografisch als in de geest van de plattelandsbevolking veraf liggen).

Eerste voorwaarde voor de sociale planning is dus een overzichtelijke organisatorische vormgeving, vooral van het algemeen maatschappelijk werk en het opbouwwerk. Deze organisatievormen zullen, om dicht bij de bevolking te staan, sterk geografisch gedecentraliseerd moeten zijn, doch tevens in regionale en/of provinciale verbanden elkaar moeten vinden om niet geïsoleerd te raken ten opzichte van de totaliteit van het zich-ontwikkellende maatschappelijk werk.

De concrete organisaties die het werk dragen, zijn de zichtbare belichaming van wat aan plaatselijke behoeften leeft én van de werkmethoden die zich in aansluiting daarop ontwikkelen. Als zodanig zullen zij misschien op den duur eigen patronen gaan ontwikkelen, die afwijken van de min of meer gestandaardiseerde vormgeving in andere — dichter bevolkte en meer verstedelijkte — gebieden. Hoofdzaak is ook hier weer de aansluiting bij de eigen samenlevingsomstandigheden ter plaatse én het „gedragen worden” door een zo groot mogelijke groep van de bevolking.

Men zal niet kunnen volstaan met een organisatie waarin al het werk berust op enkele bestuursfunctionarissen + één of meer beroepskrachten, van buiten-af aangesteld. Misschien ligt de oplossing voor het verkrijgen van een bredere basis van mede-verantwoordelijkheid in een systematische vorming van informele groepen, die actief worden ingeschakeld in het doen en laten van de organisatie en die veelzijdige verbindingsschakels vormen tussen de behoeften enerzijds en de opzet en uitvoering van het werk anderzijds — en waaruit actieve medewerkers en bestuurs-

functionarissen op natuurlijke wijze naar voren kunnen komen. Dit maakt echter tevens een intensieve voorlichting en gedachtenwisseling noodzakelijk.

Een deskundige beroepskracht, die in een dergelijke structuur komt te werken, zal minder eenzaam staan, beter zijn of haar relaties in de plaatselijke gemeenschap kunnen ontwikkelen, duidelijker de consulterende, dóór en mèt anderen werkende functie van de typische deskundige kunnen vervullen.

Wat dit betreft biedt een organisatie als „Humanitas” met zijn traditie van vrijwilligerswerk in de plaatselijke afdelingen, ongetwijfeld prachtige aanknopingspunten. Maar ook wij moeten in de praktijk nog veel zoeken en experimenteren om voor de opbouw in de ontwikkelingsgebieden de juiste weg te vinden tot een stevige basis voor ons werk — ook wij staan in deze gebieden nog maar aan het begin — en we weten nog niet wat eruit komt!

Dit is een verhaal vol open vragen geworden. Het staat mooier om meteen de antwoorden erbij te geven, maar dat is nog niet mogelijk — en misschien ook niet zo goed, want tè vroegtijdig en tè gemakkelijk gegeven antwoorden zouden ons kunnen verblinden voor de interessante mogelijkheden die de toekomst nu misschien nog verborgen houdt. Wij maken plannen en doen steeds nieuwe ervaringen op en worden door de noodzaak van activiteit in de ontwikkelingsgebieden gedwongen verder te gaan op allerlei terreinen van het maatschappelijk werk: oude en nieuwe.

Tot slot zullen wij in een volgend artikel iets vertellen over de feitelijke situatie in enige der ontwikkelingsgebieden en over de activiteiten die „Humanitas” daar momenteel ontplooit.

L. HIJMANS

The quiet one

Op Woensdag 13 April 1955 te 19.30 uur zal in de grote zaal van Esplanade, Lucas Bolwerk te Utrecht, de beroemde film

THE QUIET ONE ...

worden vertoond, handelend over de opname en de benadering van een affectief verwaarloosde twaalfjarige jongen in een kinderbeschermingsinrichting.

De film zal worden voorafgegaan door korte inleidingen van prof. dr. A. Querido en drs. Ph. van Praag. Na afloop van de voorstelling (te 21.30 uur) zal onder leiding van de heer D. Q. R. Mulock Houwer, in de foyer van Esplanade gelegenheid worden geboden over de film na te praten.

Toegangskarten, aan te vragen Prinsengracht 171, Amsterdam, zullen zolang de voorraad strekt, U gratis worden toegezonden.

The quiet one is van Nederlandse ondertitels voorzien en wordt ná 13 April op de gebruikelijke voorwaarden aan geïnteresseerden ter beschikking gesteld door de

NATIONALE FEDERATIE
VOOR DE GEESTELIJKE VOLKSGEZONDHEID
PRINSENGRACHT 717,
AMSTERDAM.

Herdenking kindervetten

Op 1 December 1955 zal het 50 jaar geleden zijn, dat de z.g. Kindervetten in werking traden. Dit is, ook voor de moderne kindervbescherminq, nog steeds een feit van ontschatbaar belang. Immers voordien bestond er in Nederland geen kindervwetgeving en we kunnen de enkelingen, die jarenlang geijverd hebben voor deze kindervetten, dan ook niet dankbaar genoeg zijn voor hun volharding. Natuurlijk zijn er sinds 1905 vele wijzigingen, aanvullingen en verbeteringen aangebracht in de kindervetten (wij hopen over de groei en ontwikkeling van deze wetgeving in de loop van 1955 nog verschillende artikelen te kunnen publiceren), maar er bestaat toch alle reden, om in de komende winter het belangrijke feit der in-werking-treding te herdenken.

Hiertoe is een commissie samengesteld onder voorzitterschap van de heer D. Q. R. Mulock Houwer. Voor „Humanitas” heeft de heer Ph. H. van Praag (drs. psych.) zitting in deze commissie, welke vertegenwoordigers van diverse levensbeschouwelijke richtingen en van het overheids-kindervbescherminqswerk telt.

Genoemde commissie ter voorbereiding van de herdenking der in 1905 in werking getreden kindervetten heeft hiertoe een conceptprogramma opgesteld. Het plan is voorlopig om een plechtigheid in de Ridderzaal te organiseren, waar gesproken zou worden door de Minister van Justitie. Daarnaast zou nog een „herdenkingsrede” gehouden worden. Na de plechtige bijeenkomst in de Ridderzaal staat een receptie op het programma. Men zal overwegen, of op de een of andere wijze ook kinderen kunnen worden ingeschakeld bij dit geheel.

Natuurlijk heeft de voorbereidingscommissie zich ook bezonnen op mogelijkheden, om via radio, pers en filmjournaal grotere bekendheid te geven aan deze herdenking. Overleg met deskundigen hieromtrent is gaande.

Naast deze officiële landelijke herdenking zou de commissie gaarne provinciale en regionale bijeenkomsten georganiseerd zien, al dan niet gekoppeld aan tentoonstellingen en excursies naar verschillende inrichtingen. Men zal hierbij er natuurlijk wel voor moeten waken, dat het accent der herdenking niet te zeer komt te vallen op de inrichtingsverpleging. Daarnaast is immers de gezinsverpleging zeer belangrijk, zij het wellicht minder spectaculair.

Het ligt tenslotte in de bedoeling, een speciaal herdenkingsnummer uit te geven van het Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk. Op zichzelf zou het aantrekkelijk zijn, indien, ter gelegenheid van dit 50-jarig bestaan der Kindervetten, een vakboek kon worden gepubliceerd, waardoor nieuwe inzichten zouden kunnen worden verspreid. Voorlopig lijkt dit laatste echter niet gemakkelijk te realiseren.

Enige opmerkingen over de observatie van het moeilijke kind

Wij zijn gewoon een kind moeilijk te noemen, wanneer het zich niet vermag aan te passen aan de eisen die zijn milieu, d.w.z. de ouders, de school, de samenleving als groter geheel, aan hem stelt. Het kind komt in conflict met deze eisen en reageert met een gedrag, dat door zijn omgeving niet getolereerd wordt of als vreemd en afwijkend wordt beleefd. Het milieu is geneigd hier maatregelen tegenover te stellen, waarin het verbieden en straffen veelal een grote rol spelen. Al slaagt men er op deze wijze soms in het ongewenste gedrag te voorkomen of te onderdrukken, de wezenlijke moeilijkheden, welke aanleiding geven tot dit gedrag, worden hiermee zelden tot een oplossing gebracht. Of het nu gaat om oneerlijkheid, spijbelen, vernielzucht of bedwateren, het gestoorde gedrag is steeds een symptoom, dat niet op zichzelf staat en niet op zichzelf behandeld kan worden, maar gezien moet worden in zijn relatie met de gehele persoonlijkheidsontwikkeling van het kind. Dit gedrag brengt tot uitdrukking, dat er een conflictsituatie is, die een harmonische ontwikkeling in de weg staat en een adequate aanpassing aan de omgeving moeilijk of onmogelijk heeft gemaakt.

De oorzaak van dit conflict kan liggen in de omgeving, die in zijn eisen onvoldoende rekening houdt met de geaardheid en de emotionele behoeften van het kind, of die het voor problemen stelt, waartegen het niet opgewassen kan zijn. De oorzaak kan liggen in het kind, dat door zijn lichamelijke of psychische gesteldheid met deze aanpassing meer dan normale moeilijkheden heeft.

In het merendeel der gevallen gaat het echter om een complex van oorzaken, waarin kind en milieu beiden betrokken zijn; waarin het milieu er niet in slaagt voor het kind een omgeving te scheppen, waarin 't zich op bevredigende wijze kan ontwikkelen, en het kind door zijn gestoorde ontwikkeling niet voldoen kan aan de eisen, waar tegenover het zich gesteld ziet, eisen, die niet afgestemd zijn op zijn specifieke ontwikkelingsmoeilijkheden. Waar de aanpassing faalt, krijgen wij een gedrag te zien, dat door de ouders als lastig, slecht of onhandelbaar wordt gequalificeerd, dat zij zelf met meer of minder begrip voor de oorzaken trachten te corrigeren, of waarvoor zij de hulp inroepen van een deskundige.

Om hier hulp te kunnen bieden, zowel aan het kind als aan de ouders, moet men tot een inzicht komen in de conflicten, die in de ontwikkeling van het kind en in zijn relatie met zijn milieu de kern uitmaken van de moeilijkheden. Het is duidelijk, dat het onderzoek zich zowel op het kind als op zijn milieu moet richten en dat de medewerking van de ouders onmisbaar is om tot een juiste diagnose te komen. Dit laatste stuit nog wel eens op tegenstand. De ouders zijn bereid het kind uitvoerig te laten onderzoeken, maar vertonen soms een sterke weerstand wanneer hun eigen affectieve instelling, hun onderlinge verhouding, hun beleid in het gezin ter sprake wordt gebracht. Toch is dit onvermijdelijk, waar de spanningen in het gezin, de relaties tussen de gezinsleden, het specifieke klimaat dat de ouders in hun opvoeding scheppen, in zo'n sterke mate de ontwikkeling van het kind beïnvloedt en richting geeft.

Voor een verantwoord advies is een psychiatrische en psychologische observatie noodzakelijk, omdat deze slechts antwoord kan geven op de vraag, hoe men het kind in zijn gestoorde aanpassing kan helpen. Ook de lichamelijke toestand van het kind moet onderzocht worden, daar lichamelijke factoren mede verantwoordelijk kunnen zijn voor de psychische moeilijkheden, waarvoor hulp gevraagd wordt.

Het is dan ook slechts in het teamwork van psychiater, psycholoog, kinderarts en sociale werkster dat men kan komen tot een diagnose, waarin de lichamelijke, psycho-

logische en milieufactoren volledig en in hun onderlinge relatie zijn verwerkt. Hierbij levert de, bij voorkeur psychiatrisch geschoolde, sociale werkster een zeer belangrijk aandeel door haar contact met de ouders, dat een inzicht verschaft in de milieumomstandigheden. In vele gevallen zal ook zij het zijn, die het advies van het team in zijn praktische consequenties met de ouders zal bespreken.

De Medisch Opvoedkundige Bureaux kennen deze vorm van teamwork en zijn daardoor vaak beter in staat dan de kinderpsychiater of kinderpsycholoog, die de samenwerking met andere deskundigen mist, om tot een verantwoorde diagnose te komen. Maar deze diagnose, hoe gedifferentieerd ook, kan voor het betrokken geval alleen waarde hebben als zij resulteert in een advies aan de ouders, dat niet alleen wetenschappelijk verantwoord is, maar ook praktisch uitvoerbaar. Het is deze praktische uitvoerbaarheid, waaraan nog wel eens te weinig aandacht wordt besteed. Is het milieu verstandelijk, gevoelsmatig, maar ook sociaal en economisch wel in staat, om het advies, hoe juist het van psychologisch en psychiatrisch gezichtspunt bezien ook moge zijn, uit te voeren en welke steun moet men de ouders hierbij bieden?

Het kan noodzakelijk zijn, dat het kind een kortere of langere psychiatrische behandeling ondergaat, het kan zijn dat het advies zich meer zal richten tot de ouders, die in hun affectieve relatie tot het kind een beter inzicht behoeven, of misschien moeten leren hun kind te accepteren naar zijn eigen, slechts beperkte mogelijkheden. Het kan ook zijn, dat een juistere schoolkeuze of een betere vrije tijdsbesteding reeds een doeltreffende oplossing brengt.

De M.O.B.'s beperken zich tot de externe observatie. Het kind blijft tijdens het onderzoek in het eigen milieu en komt een aantal keren naar het bureau voor het onderzoek van de verschillende deskundigen. Deze externe observatie kan in een gegeven geval ontoereikend zijn. Het kind kan psychisch te gestoord zijn, dan dat men in deze kortere contacten tot een bevredigende diagnose kan komen. Het kind kan in zijn reageren zo volledig beheerst worden door de spanningen, waarin het thuis leeft, dat het niet voldoende open staat voor het onderzoek. De houding van de ouders tenslotte kan het onderzoek onder externe omstandigheden onmogelijk maken, terwijl in extreme gevallen de ernst van het gedrag of de aard van het milieu een langer verblijf thuis zeer ongewenst maken.

De psychiatrische kinderkliniek of het observatiehuis geven de mogelijkheid om het kind gedurende een langere periode intern te observeren. Vooral bij het jonge kind zal men niet lichtvaardig tot een opname besluiten.

De scheiding van moeder en vader betekent een ernstige ingreep, die zeker voor het gestoorde kind moeilijk te dragen is. Terwijl in de psychiatrische kinderkliniek of het paedologisch instituut het kind opgenomen wordt op medische of psychiatrische indicatie, treft men in de observatiehuizen in het algemeen die kinderen aan, welke op verzoek van de kinderrechter, officier van justitie, voogdijraad of voogdijvereniging geobserveerd worden, kinderen, die op grond van hun asociaal gedrag of door de verwaarlozing waaraan zijn thuis bloot staan onder de bemoeiing vallen van officiële instanties.

De observatiemogelijkheden zijn hier ongetwijfeld rijker dan gedurende de uren van een M.O.B.-onderzoek, waar men het kind slechts ziet in de toch altijd vrij kunstmatige situatie, die het onderhoud met psychiater en psycholoog in een vreemde omgeving betekent. Men observeert het kind hier niet alleen in de onderzoekkamer, maar in zijn dagelijkse activiteiten, in zijn spel met andere kinderen, in zijn contact met de groepsleiders, tijdens het bezoek van vader en moeder. Het kind vindt hier een omgeving, waarin hij begrijpend en acceptierend tegemoet getreden wordt en heeft daardoor een optimale gelegenheid om zich te geven zoals hij is, met al zijn moeilijkheden en mogelijkheden. Men ziet het kind in het verloop van de observatieperiode daardoor soms sterk veranderen. De schuwe, geremde jongen, die onder de sterke druk van het eigen milieu een stiekum, onbetrouwbaar gedrag vertoonde, wordt vrijer

en opener. De aggressieve druktemaker, die thuis zijn jalouzie en insufficiëntiegevoel tegenover een bevoorrechte oudere broer overcompenseerde in een baldadige vernielzucht zal, bevrijd van de druk van een te zwaar belastende rivaliteitsverhouding, zijn activiteit op constructieve wijze gaan gebruiken. Het affectief sterk verwaarloosde kind, dat in het begin nauwelijks tot enig contact in staat is, komt in de loop der weken tot een band met zijn groepsleidster.

Zo geeft een langere observatieperiode het voordeel dat men nieuwe, soms onverwachte aspecten van de persoonlijkheid naar voren ziet treden, mogelijkheden, die bij een externe observatie misschien niet tot uitdrukking komen. Doordat men het kind hier buiten het eigen milieu ziet, kan men vaak ook een duidelijker beeld krijgen van het aandeel, dat het milieu heeft in het ontstaan van de gedragsmoeilijkheden en van de wijze, waarop het kind zich kan ontplooiën onder gunstiger omstandigheden.

Ook bij het onderzoek in kliniek of observatiehuis is het van het grootste belang, dat door contact met het milieu een beeld wordt verkregen van de persoonlijkheid der ouders, van hun pedagogische kwaliteiten, van de structuur van het gezin, vooral waar na de observatieperiode vaak beoordeeld moet worden of het mogelijk en wenselijk is, het kind weer naar het eigen gezin terug te laten gaan.

Tot een uithuisplaatsing, een verdere opvoeding in pleeggezin of inrichting zal men slechts mogen besluiten, wanneer de harmonische ontwikkeling in het eigen milieu ernstig gevaar loopt en er geen mogelijkheden aanwezig zijn om door sociale of psychiatrische hulp kind en ouders binnen het gezinsverband te helpen. Hoe weinig gunstig objectief beschouwd het eigen milieu ook moge zijn, voor het kind is dit ondanks alles toch het gezin waarin hij thuis hoort en waarnaar hij terug verlangt. Een verbreken van de band met de ouders levert psychisch vaak meer nadelen op dan het aardigste pleeggezin of de beste inrichtingsopvoeding kan goedmaken. Het spreekt vanzelf, dat hoe eerder voor het kind in zijn gedragsmoeilijkheden deskundige hulp wordt ingeroepen hoe minder ingrijpend in het algemeen de middelen zijn, waarmee een ontstane ontwikkelingsstoornis is op te vangen.

L. H. M. DE BRACONIER

SECTIE RECLASSERING

Mei-lezingen 1955

In de zgn. Mei-reeks van het Criminologisch Instituut te Utrecht zal dit jaar het probleem van de verkeersdelicten behandeld worden. De reeks, gewijd aan

HET PROBLEEM VAN DE VERKEERSDELICTEN,

wordt geopend op *Dinsdag 3 Mei* met een voordracht van de heer *K. J. Müller*, Hoofdinspecteur-Chef Verkeerspolitie te Rotterdam, over het onderwerp: Het verkeersprobleem in verband met de verkeersdelicten. Op *Vrijdag 13 Mei* behandelt *Prof. dr. W. Froentjes*: Het bloedonderzoek bij verkeersdelinquenten onder invloed van sterke drank. *Vrijdag 20 Mei* spreekt *Prof. Dr. Jhr. D. J. van Lennep* over: De psychologische aspecten van de verkeersdelicten, terwijl op *Vrijdag 27 Mei* de reeks besloten wordt door *Mr. D. J. van Gilse*, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, die spreekt over: De juridische aspecten van de verkeersdelicten.

De voordrachten worden gehouden in de grote college-zaal van het Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat 106, te Utrecht. Zij vangen aan te 8 uur precies en eindigen te 10 uur precies.

Bewijzen van toegang, à f 1,50 voor de gehele reeks, worden op schriftelijk of telefonisch verzoek vanaf 1 April gaarne verstrekt door het Criminologisch Instituut, Trans 12, Utrecht, telefoon 25351, toestel 15. Men wordt vriendelijk verzocht de kaarten zo spoedig mogelijk na 1 April aan te vragen.

Kinderbeschermingsliteratuur

Het *Maandblad voor de Geestelijke Volksgezondheid* van Januari '55 is geheel gewijd aan problemen van kleuterverzorging, b.v. het verblijven in kleuterdagverblijven, crèches en kleutervacantiekolonies. De artikelen worden ingeleid door Mevr. A. J. de Leeuw-Aalbers, welke er vooral op wijst hoezeer men zich bezinnen moet op de affectieve betekenis, welke de bovengenoemde voorzieningen voor de betrokken kleuters kunnen hebben.

(„Inleidende opmerkingen over de uitzending van kinderen naar gezondheidskolonies, plaatsing in dagverblijven en opname in ziekenhuizen” — A. J. de Leeuw-Aalbers, bl. 1/3;

„Huidige problematiek van het Amsterdamse kleuterdagverblijf ‘Het Kabouterhuis’” — J. H. Hoske, bl. 4/18;

(„Enkele opmerkingen over de groepsverzorging van kinderen van 0-12 jaar in crèches of kinderbewaarplaatsen” — H. Alberda-Hankes Drielsma, bl. 19/27;

„Hedendaagse vraagstukken in verband met de kinderuitzending” — A. Querido, bl. 28/38).

Over de toekomstige ontwikkeling van de vereniging „Pro Juventute” wordt een beeld gegeven in het *Maandblad voor Berechting en Reclassering* van Januari 1955 (nr. 1). Ook hier wordt gewezen op de algemeen preventieve taak op het gebied van de jeugdzorg, welke P.J. zou kunnen gaan vervullen.

(„Wat is en blijft ‘Pro Juventute’?” — L. J. H. Brantjes, bl. 16/21).

In het Februarinummer (nr. 2, '55) van hetzelfde *Maandblad* wordt dan de positie gezien der Ambtenaren voor de kindervetten t.a.v. P.J. en de nieuwe raden voor de kinderbescherming.

(„De positie van de ambtenaar voor de kindervetten” — C. J. Toebes, bl. 35/47).

Over de taak van de gezinsvoogd en de huidige praktijk der gezinsvoogdij wordt geschreven in het *Maandblad voor Berechting en Reclassering* van Februari 1955 (nr. 2). Ook het nieuwe wetsontwerp tot wijziging van deze materie wordt besproken en becommentarieerd.

(„De plaatsing op aanwijzing van de gezinsvoogd” — W. P. C. Knuttel, bl. 29/34).

In de *Koepel* van Januari en Februari 1955 (nrs. 1 en 2) is een allerinteressantst artikel te vinden, betreffende de moeilijkheden, die kinderen kunnen geven in z.g. „aardige” gezinnen. Ook daar, waar Vader en Moeder hun leven sociaal en ethisch verantwoord hebben ingericht, kan het kleine kind een probleemkind worden, omdat juist die voor-ouderen-verantwoorde-sfeer het hem onmogelijk maakt zijn kinderlijke conflicten op een juiste wijze te verwerken.

(„De betekenis van het engere milieu in verband met gedragsmoeilijkheden van kinderen” — A. J. de Leeuw-Aalbers, *Koepel* nr. 1, bl. 10/17; *Koepel* nr. 2, bl. 57/66).

Over de maatschappelijke verwildering der jeugd, het Bronnenboek en het rapport „Moderne jeugd op weg naar volwassenheid” van het Mrg. Hoogveld-instituut te Nijmegen, wordt geschreven in het *Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk* van 25 Januari 1955 (nr. 2).

(„Liefdeloos en waardeloos” — H. Verwey-Jonker, bl. 31/35).

Het leven door een reclasseringsbril

PRACTIJKERVARINGEN

VAN EEN RECLASSERINGSAMBTENAAR

5

Wanneer u als vrijwillige medewerker een verzoek krijgt bemoeiingen te houden met een reclassent, wordt van u een bepaalde actie verwacht. Wat gaat u in feite doen? Als u enigszins georiënteerd bent, zult u weten dat hierop geen algemeen antwoord te geven is. U weet b.v. tevoren niet of u moeilijkheden met uw client zal krijgen en welke, al zijn die in sommige gevallen wel te verwachten. Omgang met mensen — dat weet u ook uit ervaring in uw familie- en vriendenkring — is steeds een subtiel spel van geuite en ongeuite gevoelens en gedachten. Het is daarom nodig en goed, dat u bij de uitvoering van uw taak als medewerker van een reclasseringsvereniging niet alleen staat, maar dat u kunt rekenen op de steun van die instelling, hetzij door persoonlijk contact met de reclasseringsambtenaar, hetzij door het bijwonen van werkvergaderingen. Als deze laatste binnen het organisatorisch bereik liggen, mag u eigenlijk niet ontbreken. U kunt daar immers niet alleen met uw problemen betreffende uw client naar voren komen, maar u kunt er tevens horen van soortgelijke problemen van andere medewerkers. U gaat dan merken dat we een probleem op verschillende wijzen kunnen benaderen en oplossen en dat kan u weer steun geven bij uw moeilijke taak en het gevoel verhogten samen naar een zelfde doel te streven.

Met welke problemen en probleempjes kunnen we in dit werk geconfronteerd worden? Uiteraard met talloze, maar een aantal komt zo dikwijls voor, dat het wel zin heeft daar wat nader op in te gaan. Om bij het begin te beginnen: hoe moeten we ons het eerste contact met onze client voorstellen? Ik ga er vanuit dat deze ervan op de hoogte gesteld wordt, dat u als „contacthouder” optreedt. Maar wat gaat u nu zelf doen? Er zijn diverse mogelijkheden, maar een van de meest aantrekkelijke en meest voor de hand liggende is wel de volgende. U maakt een afspraak met uw client elkaar in een rustige sfeer te ontmoeten voor een gesprek onder vier ogen. Dat gesprek zal een oriënterend karakter moeten dragen en niet te lang moeten zijn. Met „oriënterend” bedoel ik vanzelfsprekend niet een soort verhoor van de client, maar vooral een wederzijds elkaar leren kennen. Bij een gewone kennismaking doorlopen we toch ook meestal dit stadium van elkaar verkennen tot we belanden bij een onderwerp dat ons gelijkelijk interesseert, of dat nu is de voetbalsport of het existentialisme van Sartre. Misschien komt u bij uw eerste ontmoeting nog niet op een gezamenlijke interesse, maar dat is geen bezwaar. U bent tenslotte in het voordeel, omdat u het nodige over uw client weet. Van U mag dus verwacht worden dat U wel aanknopingspunten vindt voor een eerste gesprek als dat niet mocht „lopen”. Uw client zal moeten ervaren, dat u een gezonde niet opdringerige belangstelling voor hem hebt en dat u begint met hem te accepteren zoals hij is. Dan zal het niet moeilijk zijn reeds de eerste

keer een zeker contact tot stand te brengen. Het zal vooral van uw tact en ervaring afhangen, of u het gesprek niet laat ontaarden in een vraag- en antwoordspel. hebt u veel gewonnen. U zult u dan niet hals over kop laten meeslepen door de emoties

Wanneer u uw bemoeiingen in een ontspannen rustige sfeer weet te beginnen, van de ander, ook al zijn die heel begrijpelijk. Wanneer u eenvoudig menselijk medegevoel en medeleven toont zonder onmiddellijk diep af te steken, kunt u zelf de grenzen stellen aan een eerste onderhoud, zowel wat de tijdsduur als wat de inhoud betreft.

Een volgende maal wil ik gaarne met een paar voorbeelden illustreren hoe een eerste contact kan slagen en mislukken. v. d. S.

Het Nederlandse gevangeniswezen in de jaren 1945 t.m. 1953

In een keurig boekwerkje van ruim 100 pagina's doet de Directeur-Generaal van het Gevangeniswezen verslag van de sinds 1945 zo sterk in vernieuwde banen geleide werkzaamheden van deze Justitie-afdeling.

Verre van een dorre verhandeling te geven is het de heer Lamers volkomen gelukt om, ondanks de noodzakelijke vermelding van veel feitenmateriaal niet alleen een — ook voor de buitenstaander — leesbaar verslag te schrijven, maar hiervan tevens op de achtergrond en als het ware tussen de regels door, de levende mens, hetzij personeelslid of gedetineerde, te voorschijn te roepen.

Zijn ten dele chronologisch, ten dele methodisch overzicht, geeft als het ware de geschiedenis weer van de denkbeelden die vooral sinds de bevrijding over de mens in gevangenschap om verwézenlijking vroegen. Daarbij domineert de gedachten-gang dat de maatschappij en dus het gevangeniswezen de verantwoordelijkheid draagt voor de behandeling van de veroordeelde in de gevangenis en de voorbereiding van zijn toekomstige levensgang in de vrije maatschappij.

Deze humanisering loopt door het gehele boekwerkje als een gouden draad en geeft daardoor aan de aandachtige lezer, ondanks de zakelijke stijl, die een verslag in het algemeen kenmerkt, een levendige voorstelling van de hervorming in het gevangeniswezen. Een herziening, die overigens het wezen van de gevangenisstraf zelf onaangetast laat. Hopelijk zal er nog eens, op een andere tijd en plaats, gelegenheid komen om over dit boeiende onderwerp van gedachten te wisselen.

Voor onze reclasserings-sectieleden zal het de moeite lonen dit boekje¹⁾ eens te raadplegen, waarbij de sectieleider ongetwijfeld zal willen adviseren t.a.v. de belangrijkste gedeelten in dit uitvoerige verslag i.v.m. ons eigen werk. HUTTE

¹⁾ Verkrijgbaar voor f 2,35 + 20 cent kosten bij de Staatsuitgeverij te 's-Gravenhage (giro 425.300).

Al lezend trok ons aandacht

*Maandblad voor Berechting en Reclassering
Februari en Maart 1955*

Over beide nummers zullen we deze keer kort moeten zijn. Het Februarinummer bevat in hoofdzaak artikelen over de Kinderbescherming, die vermoedelijk elders in dit blad besproken zullen worden.

Het Maartnummer vangt aan met een interessant verslag over Groepsbespreking met T.B.R. gestelde meerderjarige mannen in de Rekkense Inrichtingen. Een experiment, waaruit vooral voor „vakmensen” veel te leren valt.

Een aantal antwoorden op de prijsvraag „*De gevangenis over honderd jaar*” laten we graag rusten tot een samenvattende bespreking, die we in ons vorige nummer reeds toezegden, met het oog op de belangrijkheid van dit onderwerp.

De *Aantekeningen* van de hoofdredacteur zijn in ieder nummer de moeite waard om kennis van te nemen, maar lenen zich niet voor bespreking in deze rubriek, al zouden de „*Ervaringen van een gevangenisbezoeker*” daartoe wel uitlokken.

*Een tweetal uitgaven van het Nationaal
Bureau voor Reclassering*

Het eerste geschrift is bedoeld voor het buitenland en is getiteld: *Work of rehabilitation in the Netherlands* en is reeds de tweede druk. Wie kon deze geschiedenis van het Nederlandse reclasseringswerk beter schrijven dan dr. Muller, die zelf zo vele jaren dit werk mede heeft beïnvloed?

Uiteraard blijft dit werkje — uit propagandistisch oogpunt geschreven — eenvoudig, maar het zal de Engelssprekende buitenlander reeds een goed inzicht geven van het specifiek Nederlandse karakter van wat hij „probation” noemt. Vooral moet hierbij het verschil opvallen in uitvoering van het werk, waar in ons land de vrijwillige medewerkers naast de beroepswerkers (hun probationofficer = onze reclasseringsambtenaar) zulk een grote rol spelen, naast de betekenis van de voorlichtingsrapporten, die in het buitenland onbekend zijn.

Wij vragen ons af of ook voor ons land een dergelijke uitgave — naast het geschrift Patronaat of Celbezoek speciaal voor propagandadoeleinden, niet zijn nut zou bewijzen.

Reclasseringsbezoek is een geschrift van de hand van K. H. Niekerk, sociaal ambtenaar in de strafgevangenis te Leeuwarden. Het voldoet ongetwijfeld in een grote behoefte. Vooral het psychologische gedeelte geeft een duidelijk inzicht en acht ik dan ook van het meeste belang.

Geschreven met veel liefde en aandacht ontkomen we toch niet aan de indruk van een zekere eenzijdigheid van wat de levensbeschouwelijke achtergrond van het werk betreft. Het is hier niet de plaats om daar dieper op in te gaan. Ongetwijfeld zal daartoe in ons tijdschrift op een later tijdstip eens gelegenheid voor zijn. Daarvoor is het onderwerp van te groot belang.

Thans volstaan wij met dit boekje van harte aan te bevelen, in het bijzonder aan hen onder ons, die aan reclasseringsbezoek in de gevangenis medewerkers. HUTTE

SECTIE GEZINSVERZORGING

Opleiding en levensbeschouwing

„En als je nu komt te werken in een buitenkerkelijk gezin, hoe zal daar dan je houding zijn?”

De vraag wordt gesteld op het examen bij het vak „vorming tot gezinsverzorgster” in een kerkelijke opleiding. Er ontspringt een gesprek tussen de a.s. gezinsverzorgster en degene die haar examineert over de terughoudendheid die men zich als christelijk gezinsverzorgster in een dergelijk gezin zal hebben op te leggen. Natuurlijk zul je voor jezelf kunnen bidden en danken bij de maaltijd, maar zul je dat hardop doen met de kinderen als je b.v. zelf de leiding van de tafel hebt, omdat vader en moeder beiden afwezig zijn? En zul je er uit de bijbel lezen, zoals je dat thuis van kind af gewend bent en in een gereformeerd gezin ook zeker doen zou?

Neen, komt men gezamenlijk op dat examen tot de conclusie, dat alles zul je als christelijk gezinsverzorgster in een buitenkerkelijk gezin niet doen. Je zult je daar hebben te onthouden van een aantal dingen die niet passen in de sfeer, zoals die door de vader en de moeder van dit gezin wordt bepaald, al betekent dat helemaal niet dat je je eigen overtuiging onder stoelen of banken moet steken.

Deze conclusie op het examen van die kerkelijke opleiding lijkt wel juist. Terughoudendheid dus, onthouding zelfs, in het buitenkerkelijk gezin. Accoord daarmee voor de rooms katholieke of protestants christelijke opleiding. Maar... als dat examen nu eens op een humanistische opleiding was?

Daar komen we bij een moeilijk vraagstuk. Om tweeërlei reden moeilijk. In de eerste plaats hebben we — helaas — nog geen eigen opleiding voor gezinsverzorgsters. We worden daardoor nog niet gedwongen om ons voortdurend rekenschap te geven van alles wat er met hulpverlening in het niet-kerkelijke en humanistische gezin om de hoek komt kijken. Zodra we met elkaar in een eigen internaat verantwoordelijk zouden zijn voor de vorming van groepen meisjes, die straks als gezinsverzorgsters in onze afdelingen aan de slag moeten gaan, zouden we ons op een geheel andere manier dan tot nog toe bezig moeten houden met de geestelijke achtergronden van ons gezinsverzorgingswerk. En daarbij noemen we eigenlijk meteen al de tweede moeilijkheid: dat onderwerp op zichzelf is verre van eenvoudig.

Misschien vindt men het zo op het eerste gezicht een wat groot woord, die geestelijke achtergrond, wanneer men denkt aan ons gezinsverzorgingswerk. Die betrekkelijk eenvoudige, directe hulp in het gezin waar de moeder ziek is en waar door die hulp, op een prettige manier gegeven, zo'n gezin door een tijdelijk moeilijke periode wordt heengeholpen. Punt! Daarmee is het gezegd — de moeder herstelt weer en neemt de teugels opnieuw in handen, 't is allemaal best gegaan, de gezinsverzorgster krijgt wat hartelijke woorden mee en heeft er — hopen we — naar haar zin gewerkt en die geestelijke achtergrond? Och, die kwam helemaal niet ter sprake, 't was een goed en prettig gezin en de ouders wisten hun eigen weg te gaan en... hadden eerlijk gezegd geen bemoeiing met hun „geestelijke achtergrond”, hoe die dan ook geaard mocht zijn, van node. Zeker niet van een gezinsverzorgster van net twintig jaar!

Als men zo'n eenvoudig geval van gezinsverzorging schetst — ze zijn er ongetwijfeld zo! — is het wel duidelijk dat er toch bij heel wat punten al direct vraagtekens zijn te zetten. Niet alle gezinnen zijn goed en prettig en hebben evenwichtige ouders die heel best hun eigen weg weten te gaan. Ik denk even terug aan die gezinsverzorgster uit het vorige artikel, die over haar kousenmand heen de vertrouwelijke gesprekken krijgt te verwerken waarin vaak ineens allerlei loskomt uit het leven van de zieke huismoeder, méér soms dan die zelf bedoelde en zeker meer dan de jonge gezinsverzorgster kan verwerken.

Niet altijd ook is het „allemaal best gegaan” — de gezinsverzorgster kon in dit gezin zich nu juist niet zo erg thuis voelen; misschien kwam dat ook wel doordat ze zelf in die tijd wat persoonlijke moeilijkheden had, die haar het werk met minder animo deden verrichten.

En dan — ja, die leeftijd! Natuurlijk is twintig jaar en ook tweeëntwintig jaar in 't algemeen erg jong voor een aantal aspecten van het gezinsverzorgingswerk. Natuurlijk zul je op die leeftijd kunnen koken en wassen, stoffen en strijken; met een opgewekt gezicht de kinderen ontvangen en met zorgzame hand de moeder verzorgen en door dat alles een goede gezinsverzorgster zijn. Maar de huwelijksproblemen van anderen oplossen terwijl je zelf net tegen je verloving aan bent is een onmogelijke opgave.

En het zien van de opvoedingsproblemen van de kinderen tegen de achtergrond van de verhoudingen in een bepaald gezin eist een mate van inzicht en ervaring die men op z'n twintigste in 't algemeen nog niet heeft. En die men evenzeer zou moeten hebben bij het — soms zeer nauwe — contact dat men heeft te leggen met eindeloos uiteenlopende mensentypen, telkens weer in andere gezinnen.

De simpele schets van het vlotte, handige meisje dat de „moeilijkheden even uit de weg komt ruimen” schiet dus zeker tekort als typering van ons gezinsverzorgingswerk. Er liggen allerlei moeilijkheden, telkens weer, zoals dat in alle werk met mensen het geval is. Dat maakt het aan de andere kant boeiend: koken, wassen en stoffen zonder meer zou weinig attractief zijn wanneer het niet werd verricht in het gehele verband van werk vóór en met een gezin.

De vraag is nu, in hoeverre de moeilijke kanten van dit werk ons terugvoeren naar de geestelijke achtergrond van waaruit dat werk wordt gedaan. Misschien kan men die vraag het beste leggen naast de reeds gestelde: komen we als Humanitas-gezinsverzorgsters in een buitenkerkelijk gezin tot dezelfde conclusie als die christelijke gezinsverzorgster op haar examen: onthoud je?

Van een gezinsverzorgster van Humanitas wordt verwacht dat ze begrip zal hebben voor de sfeer van een niet kerkelijk gezin. Eigenlijk zal ze zich daarin gemakkelijk moeten thuisvoelen, ze zal het niet met vooroordelen tegemoet mogen treden, ze zal moeten weten dat de kinderen er bewust kunnen worden opgevoed volgens door de ouders aanvaarde normen en maatstaven. De sfeer in een niet-kerkelijk gezin kan goed zijn en er kan een opbouwende kracht op de samenleving van uitgaan. In dat geval

is er dan een zekere mate van bewustheid omtrent eigen grondslag aanwezig, een uitgaan van bepaalde waarden welke men erkent, vaak gepaard aan het besef van een opdracht welke men in het leven heeft te volbrengen.

Het bewuste buitenkerkelijke gezin is evenals het bewuste christelijke gezin, een kern in onze samenleving, en houvast voor degenen die er in opgroeien en uit wegzvermen, een steunpunt vaak voor anderen, die op enigerlei wijze los kwamen te staan.

Juist in die bewustwording van eigen basis, van het eigen-geestelijke fundament ligt in het werk in het niet-kerkelijke gezin dat stuk „ander” werk, waarbij we in het begin van dit artikel onze vraagtekens zetten. Dat zal voor een gezinsverzorgster van Humanitas nooit betekenen het aanprijzen van een bepaalde overtuiging, b.v. die van moderne humanisme, of een Remonstrantse visie, of misschien een Doopsgezinde dito. Men laat elkaar in het milieu van Humanitas volkomen vrij in z’n overtuiging. Maar dat betekent niet de volkomen onthouding van alles wat aan de geestelijke achtergrond van het gezin en z’n moeilijkheden raakt. Goede humanistische gezinsverzorging zal altijd trachten iets bij te dragen tot dat proces van geestelijke bewustwording in het gezin, een proces dat zo enorm veel tot de weerstand van het gezin kan bijdragen.

Dat is niet zulk eenvoudig werk. Het is niet eens zo gemakkelijk te zeggen hoe het moet worden gedaan. Het zal tot uiting komen in talloze kleine gesprekken en uitingen en een uitwisseling van meningen, in een diepgaand gesprek. Maar bovenal is duidelijk: het vraagt van de gezinsverzorgster zelf een zekere mate van innerlijke fundering. Of, om het met een beetje groot woord te zeggen: het bezit van een eigen levensovertuiging.

Dat is niet iets wat je je zo maar kunt aanmeten, óók niet in een opleiding van 6 maanden. Dat is iets waar elk mens jarenlang aan moet werken en soms om moet worstelen. Het betekent eigenlijk mede de vorming van je persoonlijkheid.

D. H.—M.

BOEKBESPREKING

„Een gevaarlijk kind”

Eigenlijk is het merkwaardig dat onze literatuur zo arm is aan publicaties waarin praktijk-mensen uit het maatschappelijk werk vertellen over hun ervaringen, of over de belevenissen van andere mensen waarbij zij vaak zo nauw betrokken zijn.

Vertellen onder elkaar, dat doen zij wel. Geboeid worden zij wel, door de zo verschillende levens waarin zij soms even een rol spelen, door de wisselvalligheid en de veelzijdigheid van het mens-zijn.

Elke maatschappelijk werkster verzucht wel eens, terwijl zij moeizaam rap-

porten zit te schrijven: „’t is eigenlijk een hele roman, die zich hier afspeelt!”...

Zoekend naar de juiste methode, naar het wetenschappelijk fundament, tracht men soms zijn ervaringen, zijn relaties met de medemens vanuit het maatschappelijk werk te analyseren, te objectiveren tot een stukje „vakliteratuur”. Maar die roman, die novelle, die schets waartoe soms de inspiratie even door ons heen gaat — die wordt niet geschreven. Misschien zou het toch wel goed zijn als iets van de dagelijkse ervaringen en problemen van die mensen-uit-de-praktijk van het vak eens door een geïnspireerde litte-

raire pen op schrift werden gesteld — werden „vertaald” voor een breed publiek, zò dat elke lezer meeleeft en meevoelt en zich realiseert: dit zijn mensen zoals ik en zò probeert de ene mens de andere hulp te bieden.

En dan ligt daar plotseling een boekje op onze tafel. Een aardig bandje, waarop een fabriek staat afgebeeld met kleine mensjes die de poort binnenfietsen. En onder dat plaatje staat heel onopvallend: „ervaringen van een sociaal werkster” en daar onder de naam Lida van Pernis. Dat zal het dus zijn . . . maar de titel dan, de eigenlijke titel die brutaal met grote letters daarboven staat? „VOLWASSENEN ZIJN GEVAARLIJKE KINDEREN” . . . Nog vóór men het boekje openslaat zal ieder die iets van maatschappelijk werk begrijpt zich afvragen: wat is dat voor een „sociaal werkster”, die de mensen met wie zij haar „ervaringen” beschrijft al buiten op de omslag allemaal en masse typeert als „kinderen”, en nog „gevaarlijke” kinderen ook!

Op de eerste bladzijde deelt de schrijfster mee dat zij gediplomeerd maatschappelijk werkster is. Men zou dus veronderstellen dat zij, niet alleen krachtens haar beroepskeuze, maar ook door haar opleiding, de eerbied voor haar medemensen als inspiratie en richtsnoer voor haar dagelijks werk intens zou beleven. Toch past die titel bij de inhoud van het boekje. De schrijfster vertelt wat smeugige verhaaltjes en in die verhaaltjes ontmoeten we „volwassen mensen” die helemaal

geen mensen zijn. Alleen maar grove karikaturen, getekend door een speelse kinderhand, vanuit een onrijpe geest die zich mijlenver bov enal die dwaze karikatuur-tjes stelt — om dat ze niet beter weet. Of misschien liever niet beter wil weten, omdat ’t zò veel plezieriger is en veel gemakkelijker te beschrijven. Het publiek slikt die vlotte verhaaltjes wel — wat weet de doorsnee lezer per slot van de grondprincipia, de doelstelling en de moderne methoden van het maatschappelijk werk?

Enfin, ’t is een onbeduidend boekje vol kleine ijdelheden en hier en daar met een grappige passage. En als die minachtende titel er niet boven stond — en als de verhaaltjes niet telkens werden onderbroken door quasi-vakkundige beschouwingen over wát dat bedrijfsmaatschappelijk werk nu toch wel is, dan zouden wij het geschrijf van dit kind (dat overigens geen bakvis meer is, zoals zij ons op de eerste bladzijde verzekert) niet in ons blad vermeld hebben. Men kan er niets van leren, behalve dan hoe het niet moet. Maar omdat het geval ons wordt voorgelegd als de bonafide, levensechte „ervaringen van een sociaal werkster” is het kind in onze ogen toch een gevaarlijk kind. Er is immers zo weinig andere, gòede litteratuur over ons vak, die als tegenwicht kan dienen tegen dergelijke onwaardige populaire voorlichting!

Daarom is het jammer dat een uitgever als Nijgh & van Ditmar zijn „nimmer dralend”-motto onder die nare titel zette.

L. H.

Sociale verzekeringswetten bibliotheek

Onder redactie van Mr. G. A. A. M. Boot en C. M. Swiebel, resp. Voorzitter van de Raad van Arbeid te Haarlem en Algemeen Secretaris van de Sociale Verzekeringsraad.

In deze losbladige serie verschijnen alle sociale verzekeringswetten en daartoe behorende besluiten en verdragen.

Ieder onderdeel van de serie zal inhouden:

De volledige tekst van de wet, voorzien van marginale aantekeningen en inhoudsopgave;

de uitvoeringsvoorschriften;

de van belang zijnde jurisprudentie;

een kort en duidelijk commentaar;

een zakenregister op de gehele inhoud.

Omvang ca. 4000 pag.

Vraagt prospectus.

„VERMANDE ZONEN

UITGEVERS — IJMUIDEN”

Ook verkrijgbaar via de boekhandel.

VAMALIN

UNIFORM-KLEDING

een
Van Maanen
fabrikaat

*Bijna een halve eeuw
vakmanschap Uw garantie*

Verkoopkantoor:
1e HELMERSSTRAAT 167/169
AMSTERDAM-W.
Tel. 84089

Aanmeldingsformulier

Te verzenden aan het

Centraal Bureau „Humanitas”, Vondelstraat 61, Amsterdam-West

of aan het plaatselijk afdelingssecretariaat

Naam

Adres

Woonplaats

meldt zich aan als lid (*individueel/echtpaar).

*) De contributie zal per week/maand/jaar worden voldaan.

..... de..... 195.....

De minimum-contributie bedraagt::

f 5,— per jaar, f 0,45 per maand of f 0,10 per week.

Voor echtparen f 6,— per jaar, f 0,55 per maand of f 0,12 per week.

*) Doorhalen wat niet wordt verlangd.